

ХУДОЖНЯ СПЕЦИФІКА ЛЕГЕНД ВІД ІКОНИ ОХТИРСЬКОЇ БОЖОЇ МАТЕРІ

З однією з найбільших святинь Слобожанщини – іконою Охтирської Божої Матері – пов'язані легенди про дива після Успіння Богородиці. 324 тексти зафіксовано в «Книзі про дива від святої ікони», останній із них датований 1774 роком. Кожен має простий сюжет, обмежену кількість персонажів, які виконують чітко визначену функцію. Основними рисами легенд про дива як оповідних текстів є континуальність, наявність мотивоутворювального чинника, достовірність, правдоподібність, наявність образів вищих сил (Бога, Богоматері), які й творять диво. У більшості оповідань станом речей, що мобілізує енергію людини, є хвороба або одержимість бісом. Указівка на таку причину в кожному окремому випадку надає реалістичності оповіданням.

Розглянувши образ Діви Марії в цих легендах, можна дійти висновку, що Богородиця виконує функції суб'єкта дії, передаючи і спрямовуючи свою силу через Охтирську ікону на людей, які потребують її допомоги. Активний образ приходить сам до хворої людини. Він з'являється їй у снах у візуальному вигляді. При цьому образіві надано скупих портретних характеристик, описано його одяг, у його уста вкладено монологи, часто він є ініціатором діалогу. Картинка в тексті вказує на те, що перед нами – екфрази (зображення, яке тлумачиться). Дія образу відбувається за посередництва ікони, яку не змальовано в тексті, а просто згадано. Загалом образ-суб'єкт виконує функцію помічника. Образи-об'єкти досить схожі між собою. Основні їх дії можна подати за такою моделлю: хвора людина приходить до храму, щоб помолитися й очистити душу. Вона просить про зцілення біля ікони та отримує його.

Виклад подій у легендах відтворено у фабульній послідовності. Це те, що відбулося з мешканцями певної території (місто Охтирка та прилеглі села).

Художня специфіка легенд від ікони виявляється порівняно з євангельськими оповідями про дива Ісуса Христа. В обох типах текстів вияв-

ляються схожі риси: перформатив, часові, локальні інформанти, свідки, реальність подій, надприродні суб'єкти. Але відмінності виявляються в специфіці кожного типу тексту: наявність екфразису у структурі легенд від ікони, різний хронотоп, визначеність постаті оповідача в Євангеліях, чіткі часові характеристики легенд, різні суб'єкти дії. Це й визначає унікальність, особливість, художню специфіку наших легенд.

Маліков В.
ІМФЕ ім. М. Т. Рильського

ЕТНІЧНІ ЧИННИКИ У ЗВИЧАЄВО-ПРАВОВОМУ ІНСТИТУТІ НАЙМИТУВАННЯ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ

Поширення найманої праці в українських землях пореформеної доби спричинило підвищення мобільності та пожвавлення контактів між представниками різних соціальних груп і народів, залучених у відносини наймання. Останні базувалися на низці соціально-економічних чинників та усталених звичаєво-правових норм, трудових традицій і практик. Наймитування мало величезне значення в господарсько-побутовому комплексі українців й у вирішенні соціальних проблем того часу. Успішність функціонування цього звичаєво-правового інституту залежала від характеру взаємодії між господарями і наймитами, їх соціального статусу, на який впливали як економічне становище, так і сукупність статевовікових та етнічних стереотипів, пов'язаних із трудовими відносинами. Тож вивчення цих стереотипів є вимогою до сучасного наукового дослідження звичаєво-правових відносин наймання в українських землях Російської імперії пореформеної доби.

Метою дослідження є виявлення основних етнічних чинників і стереотипних уявлень у звичаєво-правовому інституті наймитування в українському селі другої половини ХІХ – початку ХХ ст. на основі етнографічних і статистико-економічних описів, матеріалів судових справ і фольклору.

Представники українського, російського, єврейського, польського, німецького, татарського та інших етносів, залучені до наймання робочої